

χρησιμωτάτας γνώσεις καὶ θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἐλαίου, προϊόντος μας ἀπαραιτήτου ὄχι μόνον διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εἰσαγωγὴν συναλλάγματος.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΕΛΟΥΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ.— Ἐρμηνεία τοῦ ὄρου κοῖλος καὶ σχετικοῦ χωρίου τοῦ Σχολιαστοῦ τοῦ Λυκόφρονος καὶ ἄλλων σχετικῶν χωρίων, ἐπὶ *Μιχαὴλ Στεφανίδου**.

Ὁ ὄρος κοῖλος πρέπει νὰ νοηθῆ ὡς ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὕλην, ὡς σημαίων δηλονότι σῶμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔχει ἀφαιρεθῆ μέρος τῆς ἰδίας του ὕλης, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ὄρον: κενός, τὸν ὁποῖον πρέπει ν' ἀναφέρωμεν εἰς τὸν τόπον, ὡς δηλοῦντα δηλαδὴ *χῶρον ἐστερημένον ὕλης*. Ἄρα σῶμα κοῖλον εἶναι τι μὴ πλήρες, τ. ἔ. πρᾶγμα τι ἑλλιπές, κατὰ κυριολεξίαν ἢ κατὰ μεταφοράν.

Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι ἡ λέξις κοῖλος ἔχει ἄμεσον ἐξ ἀντιθέσεως σχέσιν πρὸς τὸ πλήρες καὶ τὸ πληρῶ. Ἀλλὰ τοῦ ρήματος πληρῶ ἡ ἔννοια παρουσιάζεται διττῶς: α) ὡς *κυριολεκτική* = ἰδίως ἀναπληρῶ ἢ συμπληρῶ τὸ ἑλλίπον, καὶ β) ὡς *μεταφορική* = ἰδίως ἐκπληρῶ μίαν ὑπόσχεσιν ἢ ὑποχρέωσιν, ἀποπερατῶ μίαν ἀτελείωτον πρᾶξιν.

Ἡ δευτέρα δ' αὕτη μεταφορική σημασία τοῦ ρήματος πληρῶ συγκεντροῦται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν καθωμιλημένην φράσιν: «πληρῶ τὸ χρέος», διὰ τὸν λόγον ἀναμφιβόλως ὅτι τὸ κοινότερον καὶ βαρύτερον «χρέος», τοῦ ὁποίου τὴν ἐκπλήρωσιν ἐπιβάλλει ἡ κοινωνικὴ ἀνάγκη καὶ ὁ νόμος ὁ πολιτικός, εἶναι τὸ χρηματικὸν ἢ ἀγοραστικὸν ἐν γένει χρέος, τ. ἔ. ἡ ἀπότισις τῶν ὀφειλομένων χρημάτων. Ἐντεῦθεν δὲ τὸ ἀρχαῖον ρῆμα πληρῶ ἀπώλεσε βαθμηδὸν μετὰ τοῦ ἀρχαίου του τύπου καὶ τὴν ἀρχικὴν του σημασίαν, ἀλλοτροπηθὲν εἰς τὸ δημῶδες πληρῶνω = ἀποτίω, ἐσχηματίσθη δὲ τὸ οὐσιαστικὸν πληρωμῆ, σημαῖνον ἀποκλειστικῶς τὴν ἀπότισιν¹.

Τὸ ἄξιον δὲ προσοχῆς εἶναι, ὅτι τὴν μεταβολὴν ταύτην τοῦ πληρῶ ἠκολούθησεν ὁ ὄρος κοῖλος, τοῦ ὁποίου ἡ ὡς ἀνωτέρω ὑποδειχθεῖσα σχέσις πρὸς τὸ πληρῶ ἔγινεν ὡσαύτως σχέσις ἐξ ἀντιθέσεως πρὸς τὸ πληρῶνω. Ἐὰν δὲ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποτίσεως τοῦ χρηματικοῦ χρέους ἔδωσεν, ὡς εἴπομεν, τὴν φράσιν: πληρῶνω τὸ χρέος, ὁ κίνδυνος τώρα τῆς ὑπερβάσεως τῆς προθεσμίας τῆς πληρωμῆς, ἐδημιούργησε τὴν μεταφοράν: «κοίλη ἡμέρα», δηλοῦσαν τὴν ἡμέραν τὴν τεταγμένην πρὸς τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους, ἀφθεῖσαν δ' ὅμως ἀπλήρωτον διὰ τοῦ ὀφειλομένου *χρήματος* (πβ.

* MICH. STEPHANIDES, Explication du terme κοῖλος et d'un passage relatif du Scholiaste de Lycophron et d'autres passages.

¹ Ἴδὲ ἐμὸν: Ὀρολογικὰ δημῶδη, φυλλ. Β, σ. 29 — 31.

τὸν «κοῖλον μῆνα» Φεβρουάριον, ἀναλογοῦντα πρὸς τὸν νεοελληνικὸν Κουτσοφλέβαρον, καὶ τὸ κοιλαῖνον = πτωχύνω)¹.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συμπεραίνομεν, ὅτι ἀπὸ τῶν ἀλεξανδρινῶν ἢ παπυρικῶν (θὰ εἶπω) χρόνων ἢ λέξεις κοῖλος εἶχε προσλάβει καὶ τὴν γενικὴν σημασίαν τοῦ μὴ πλήρους, τ. ἔ. τοῦ ἑλλιποῦς ἢ ἀτελοῦς, τοῦ μὴ ἀκεραίου, καὶ τοῦ ἀτελειώτου ἢ μὴ περατωθέντος. Ἡ ἑλλειπτικὴ δ' αὕτη ἢ μειωτικὴ ἔννοια τοῦ κοῖλου, ἣτις δὲν ἐπισημαίνεται εἰς τὰ λεξικά, ἀνάγκη νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψει πρὸς τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν σχετικῶν χωρίων μεταγενεστέρων χρόνων, οἷον τῶν ἐξῆς:

Ὁ τοῦ Λυκόφρονος Σχολιαστῆς (Ἀλεξανδρ. ἐκδ. Scheer) σχολιάζων (II, 397, 11) τὸν στίχον (I. 1466): «Ἐλικτά . . . ἔπη. ἐγὼ δὲ λοξὸν ἤλθον ἀγγέλων», λέγει: «Λοξὸν τὸν αἰνιγματώδη καὶ μυστικόν, ὅθεν καὶ Λοξίας ὁ Ἀπόλλων, διὰ τὸ γριῖφον καὶ κοῖλον τῶν χρησμῶν». Ἡ φράσις: τὸ κοῖλον τῶν χρησμῶν, θεωρουμένη κοινῶς ὡς ἀπροσδιόνυσος καὶ διορθουμένη², ὅχι μόνον καλῶς κεῖται, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεῖ τὸν ἐνδεικτικώτερον χαρακτηρισμὸν τῶν ἀρχαίων χρησμῶν, σημαίνουσα, ὅτι οἱ τῶν ἀρχαίων χρησμοὶ ἐλέγοντο λοξοί, ὡς αἰνιγματώδεις καὶ μυστικοὶ διὰ τὸ γριῖφον (ὑποθέτω: γριφόν, πβ. γρυπὸς) αὐτῶν καὶ συνάμα διὰ τὸ κοῖλον = διὰ τὴν ἑλλειπτικὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐννοίας των. Ἀντιστοιχεῖ δ' ἐντεῦθεν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τοῦ Σχολιαστοῦ, τὸ μὲν γριῖφον πρὸς τὸ αἰνιγματώδες, τὸ δὲ κοῖλον πρὸς τὸ μυστικόν.

Ἡ τῶν κειμένων Κριτικὴ πρέπει, νομίζω, νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει ὡς ὀδηγητικὸν κανόνα, τὴν ἐξέλιξιν ὅχι μόνον τοῦ τύπου, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐννοίας τῶν λέξεων, καὶ μάλιστα τῆς μεταφορικῆς των χρήσεως, ὅποτε καὶ ἀπαιτεῖται ἡ γνώσις ἰδιοτήτων τοῦ πράγματος συναφῶν πρὸς τὴν ιδιότητα, ἣτις ἔδωκε τὴν κυριολεξίαν. Ἡ Κριτικὴ ὡς ἰδιά ἐπιστήμη δὲν πρέπει νὰ εἶναι μία τις ἀπλῶς μηχανικὴ διερεύνησις τοῦ ποιοῦ τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ ἐσωτέρα ἀνάλυσις τῆς οὐσίας τῶν λέξεων — τοῦ θαυμασίου κόσμου τῶν λεξικῶν ὄντων³.

Μὲ τὴν αὐτὴν μειωτικὴν σημασίαν τοῦ κοῖλου ἐννοοῦμεν καλλίτερον καὶ τὰ ἐξῆς σχετικὰ χωρία, παρουσιάζοντα ταῦτα κυρίως ἓνα μεταβατικὸν συνδυασμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ κοῖλου ἀπὸ τοῦ κοιλωματικοῦ πρὸς τὸ ἑλλειπτικόν.

Οὕτω, τοῦ χωρίου τοῦ Φιλοστράτου (ἐκδ. Dübner) III 128,38: «Οὐδὲ τὴν φωνὴν ὁ παῖς τὴν ἑαυτοῦ ἔχει, ἀλλὰ βαρὺ φθέγγεται καὶ κοῖλον» ἢ ὀρθὴ μετάφρασις εἶναι ἢ ἐξῆς: «Ὁ τῆς φωνῆς του φθόγγος εἶναι βαρὺς καὶ ἑλλιπής = χαμηλός καὶ συγχρόνως, συνωνύμως πρὸς τὸ: βαθύς, μετὰ τινος ἐπαναφορᾶς πρὸς τὴν ἐκ βαθέων (κοιλῶν) ἐρχομένην φωνὴν (πβ. βαρύτονος — βαθύφωνος).

¹ Ἴδὲ ἐμὸν ἐν «Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν» 15, 1940, σ. 353.

² Ὁ ἐκδότης Scheer διορθώνει: σκολιόν, ὃ δὲ Χαριτωνίδης (Ἐπετ. Ἐτ. Βυζαντ. σπουδῶν 8, 1931, σ. 238): ἀγκύλον. ³ Ἴδὲ ἐμὸν ἔργον: Histoire naturelle des mots.

Ὅμοίως τοῦ Πλουτάρχου (Ἰσιδ. Ὅσιρ. 366 D, 7) τὸ χωρίον: «Τὸν Νεῖλον εἰς ἑαυτὸν ὑπ' ἀσθενείας συσταλέντα καὶ ρυέντα, κοῖλον καὶ ταπεινὸν ἐξέωσεν εἰς τὴν θάλασσαν» σημαίνει τὴν κατὰ καιροὺς ἐλλιπῆ ποσότητα τοῦ ὕδατος τοῦ Νεῖλου, ὥστε νὰ ῥέῃ ὁ ποταμὸς κοῖλος = λείψυδρος καὶ συγχρόνως ἐντεῦθεν ταπεινός, ὡς ἐντὸς βαιθυτέρας κοίτης.

Εἰς δὲ τὸ ἐξῆς χωρίον τοῦ Γαληνοῦ (Kühn) I 124: «ἔλκος ὑπερσαρκῶν ἢ κοῖλον», τὸ κοῖλον δηλοῖ τὸ λιπόσαρκον, τὸ ἐλλιπὲς τὴν ὕλην καὶ συνάμα τὸ πολ-
λάκις ἐντεῦθεν κοιλωματώδες (ὡς συρρικνωμένον) τὴν μορφὴν.

RÉSUMÉ

L'auteur montre a) que le terme κοῖλος doit être considéré qui il se rapporte à la *matière*, c'est-à-dire qu'il signifie un *corps* de qui est enlevé une partie de sa propre matière et par ce fait est devenu *non complet*, c'est-à-dire *defectueux*, au sens propre du mot, ou au sens figuratif—en opposition du terme κενός qui doit être considéré comme ayant la signification du *lieu* qui est privé de matière, b) que ce sens: *non complet*, ou *defectueux* du mot κοῖλος n'est pas distingué dans les dictionnaires, et c'est ce second sens du mot qu'on doit avoir en vue pour l'interprétation correcte de certains passages, comme le passage du Scholiaste de Lycophron: Λοξὸν τὸν ἀνιγματώδη καὶ μυστικὸν διὰ τὸ γρίφον καὶ κοῖλον τῶν χρησμῶν, au quel le mot κοῖλος, considéré comme inconvenant et corrigé, est cependant bien placé et signifie, comme il est montré plus haut, le *sens defectueux* des oracles, et delà le mot κοῖλος du passage correspond au mot μυστικός (secret) et le mot γρίφος (griphe) au mot ἀνιγματώδες (énigmatique), ce que la Critique des textes doit avoir en vue le développement historique non seulement de la *forme*, mais aussi du *sens* des mots, et surtout de leur emploi au sens figuratif, et dans ce cas il est exigé la connaissance des qualités de la chose, relatives à la qualité de qui est dérivé le sens propre.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΠΡΟΣΕΔΡΟΥ ΜΕΛΟΥΣ

ΖΥΜΟΛΟΓΙΑ. -- Ἐπίδρασις τῶν ὑπεριωδῶν ἀκτίνων εἰς τὸν μεταβολισμὸν τῶν ὕδατανθράκων καὶ τῆς ὀξύτητος κατὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῶν σταφυλῶν, ὑπὸ Βάσου Κριμπᾶ*, συνεργασίᾳ Νικ. Πολυμενάκου.

Εἰς προγενεστέρως ἀνακοινώσεις μας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, περὶ τῶν ἀπωλειῶν τῶν σακχάρων τῶν σταφυλῶν κατὰ τὴν εἰς τὸν ἥλιον ἢ ὑπὸ ἐγχρωμα ἐπι-
καλύμματα ἀποξήρανσίν των, ὡς καὶ περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ χρώματος τῶν ραγῶν

* BAS. KRIMBAS (en collaboration avec Mr. N. Polymenakos), **Influence des rayons ultraviolets sur le métabolisme des hydrates de carbone et de l'acidité totale, durant le séchage des raisins.**